

ISSN 1562-0905

Регіональна **ЕКОНОМІКА**

№4

2011

Науково-редакційна рада

В.С. Кравців, О.І. Амоша, А.М. Асаул (Росія), Б.В. Буркинський, В.М. Геець, Б.М. Данилишин, В. Діну (Румунія), В.К. Євдокименко, П. Кузмішин (Словаччина), В.К. Мамутов, Р. Патора (Польща), Л.Г. Руденко, Т.С. Смовженко, Ю.Ю. Туниця, О.І. Фурдичко, М.Г. Чумаченко, С.І. Юрій

Редакційна колегія

В.С. Кравців (*головний редактор*), Л.К. Семів (*заст. головного редактора*), О.В. Караванський (*відповідальний секретар*), І.В. Алексєєв, Г.І. Башнянин, П.Ю. Беленький, С.Й. Вовканич, І.О. Галиця, М.О. Данилюк, В.С. Загорський, С.О. Іщук, М.А. Козоріз, М.І. Крупка, О.С. Кузьмін, М.З. Мальський, А.Ф. Мельник, В.П. Мікловда, Н.А. Мікула, І.Р. Михасюк, А.І. Мокий, В.І. Павлов, С.М. Писаренко, С.А. Романюк, У.Я. Садова, І.М. Синякевич, Р.А. Слав'юк, О.І. Шаблій, Л.Т. Шевчук

Scientific and Editorial Council

V.S. Kravtsiv, O.I. Amosha, A.M. Asaul (Russia), B.V. Burkynsky, V.M. Geyets, B.M. Danylyshyn, V. Dinu (Romania), V.K. Yevdokymenko, P. Kuzmishyn (Slovakia), V.K. Mamutov, R. Patora (Poland), L.G. Rudenko, T.S. Smovzhenko, Yu. Yu. Tunytsya, O.I. Furdychko, M.G. Chumachenko, S.I. Yuriy

Editorial Board

V.S. Kravtsiv (*editor-in-chief*), L.K. Semiv (*vice-editor-in-chief*), O.V. Karavansky (*executive secretary*), I.Ye. Alyeksyeyev, G.I. Bashnyanyn, P.Yu. Belenky, S.Y. Vovkanych, I.O. Galycya, M.O. Danylyuk, V.S. Zagorsky, S.O. Ishchuk, M.A. Kozoriz, M.I. Krupka, O.Ye. Kuzmin, M.Z. Malsky, A.F. Melnyk, V.P. Miklovda, N.A. Mikula, I.R. Mykhasyuk, A.I. Mokiy, V.I. Pavlov, S.M. Pysarenko, S.A. Romanuk, U.Ua. Sadova, I.M. Synyakevych, R.A. Slavyuk, O.I. Shablii, L.T. Shevchuk

Засновники журналу:

Журнал зареєстрований Міністерством України у справах преси та інформації 18.01.1996 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 1807

Національна академія наук України, Міністерство економіки України, Інститут регіональних досліджень НАН України, Інститут економіки промисловості НАН України, Українська асоціація регіональних наук

Видавець: Інститут регіональних досліджень Національної академії наук України.
Видано за участю Університету банківської справи Національного банку України.

Адреса: вул. Козельницька, 4, м. Львів, 79026
тел.: (032)270-71-68, 270-71-00
факс: (032)270-70-58, E-mail: irr_re@mail.lviv.ua

Журнал включено в Перелік наукових фахових видань в галузі економічних наук, затверджений Постановою президії ВАК України від 16 грудня 2009 р. №1-05/6.

До відома авторів!

Редакція приймає оригінальні, не опубліковані раніше статті з теоретичних і прикладних проблем регіональної економіки, які мають наукову та практичну цінність.

Статті надсилаються у двох примірниках українською мовою без супровідних документів (рецензії, листи від організації, експертні висновки і т.п.).

При підготовці статей для публікації просимо дотримуватись таких правил:

1. Стаття повинна бути надрукована у двох примірниках на одній стороні стандартного аркуша через 1,5 інтервалу чітким шрифтом, кегль 14. На першій сторінці статті вказуються: зліва – індекс УДК, посередині – назва, нижче – ім'я та прізвище автора.
2. Обсяги статей: проблемно-теоретичних, оглядових і дискусійних – до 12 сторінок, присвячених конкретним дослідженням та їх методиці – до 10, коротких повідомлень – до 6, рецензій – до 4, хроніки – до 2 сторінок. До статей обов'язково додаються дані про авторів, а також анотації українською, російською та англійською мовами.
3. Обов'язково надається електронна версія статті, записана на дискеті 3,5" чи компакт-диску або надіслана електронною поштою (E-mail: itg_re@mail.lviv.ua). В кінці файла обов'язково поміщаються анотації (за формою: прізвище, ім'я, по-батькові автора; назва статті; текст анотації обсягом 10-15 рядків) та ключові слова (4-6 слів) українською, російською та англійською мовами, дані про авторів (прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада, службова і домашня адреси, номери телефонів, електронна адреса).
4. Наукова стаття повинна містити постановку проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми; формулювання цілей статті (постановку завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Автори несуть відповідальність за точність викладених фактів, цитат, статистичних даних, географічних назв, власних імен.
5. Цифровий матеріал по можливості зводиться в таблиці і не дублюється в тексті. Таблиці повинні бути компактними, мати порядковий номер, а їх шапки – точно відповідати змісту граф. Під кожною таблицею дається посилання на джерело інформації.
6. Кількість графічного матеріалу має бути мінімальною. Графіки та схеми не слід перевантажувати текстовими написами.
7. Список літератури наводять у порядку згадування джерела в кінці статті й оформляють відповідно до сучасних вимог (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006).
8. Редакція залишає за собою право скорочувати і вносити редакційні правки у текст статей.
9. Статті, оформлені з порушенням даних правил, редакцією не розглядаються і не повертаються авторам.
10. У зв'язку з великими видатками на підготовку та видання журналу авторського гонорару редакція не сплачує.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту регіональних досліджень НАН України (Протокол №10 від 25.10.2011 р.).

Літературний редактор: Л.І. Горбенко

Комп'ютерний макет: П.С. Попадюк, Л.І. Казанцева

Опубліковані матеріали відображають точку зору авторів, яка може не збігатись з позицією редколегії журналу. Автори несуть відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

Підп. до друку 22.12.2011. Формат 70x108/16. Папір оф. № 1. Гарн. тип Таймс Офс. друк.
Ум.-друк. арк. 19,35. Тираж 500.

Оригінал-макет виготовлено в Інституті регіональних досліджень НАН України

Віддруковано в ПП "Арал"

79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Триває передплата на всеукраїнський науково-практичний журнал «Регіональна економіка» на 2012 рік.

У журналі висвітлюються теоретичні та прикладні питання, пов'язані з формуванням та реалізацією державної регіональної політики в Україні, проблемами соціально-економічного життя її регіонів. Подаються офіційні матеріали, ділова інформація, повідомлення, рецензії.

Журнал орієнтований на науковців, викладачів, управлінців, спеціалістів народного господарства, підприємців, аспірантів.

Періодичність журналу: **щоквартальна**.

Оформити передплату на журнал «Регіональна економіка» на 2012 р. можна в усіх поштових відділеннях України; передплатний індекс 48356; передплатна ціна на I півріччя 2012 р. – 83 грн. 84 коп.

Адреса редакції: вул. Козельницька, 4, 79026 Україна, м. Львів, Інститут регіональних досліджень НАН України.

Передплачуйте
науково-практичний журнал

**Індекс
48356**

ISSN 1562-0905

**Регіональна
ЕКОНОМІКА**

ISSN 1562-0905. Регіональна економіка, 2011, №4, 1–240

2011
№4 (62)

ISSN 1562-0905

Регіональна ЕКОНОМІКА

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у листопаді 1996 року
Виходить щоквартально

Зміст

<i>Михасюк І.Р.</i> Глобалізація і регіоналізація: місце України	7
<i>Синякевич І.М.</i> Екологізація суспільного розвитку як інструмент подолання екологічних загроз.....	14
Проблеми територіального розвитку	
<i>Ищук С.О.</i> Прогнозні моделі управління розвитком економіки регіону.....	21
<i>Герасимчук З.В., Поліщук В.Г.</i> Теоретичні основи інституційного забезпечення стимулювання сталого розвитку регіону.....	30
<i>Паранчук С.В., Ухачевич Я.П.</i> Побудова адаптивної системи управління конкурентоспроможністю продукції регіону.....	48
<i>Бубенко П.Т., Димченко О.В.</i> Житлово-комунальне господарство регіону як системний об'єкт дослідження якісних характеристик.....	57
<i>Залуцький І.Р.</i> Обґрунтування пріоритетів розвитку сільських територій в умовах системності економічних реформ	67
<i>Паянок Т.М., Задорожня Л.А.</i> Вплив фінансової кризи на економічний розвиток регіонів України	76
<i>Дяченко Б.І., Рошко С.М.</i> Вплив світової фінансової кризи на зовнішньоторговельну діяльність України та регіонів Українських Карпат	86
<i>Курій Л.О.</i> Конкурентоспроможність регіону в контексті розвитку людського потенціалу та міграційних процесів (на прикладі Хмельницької області)	93
<i>Коваленко Т.О., Гудзь П.В.</i> Забезпечення ефективного використання енергетичного потенціалу металургійної галузі регіону (на прикладі Запорізької області)	101
Економіка підприємств	
<i>Палига Є.М.</i> Управління економічним зростанням корпорації з урахуванням динаміки споживчої цінності	109
<i>Моршнева І.Б.</i> Сучасний стан та перспективи соціально-економічного розвитку аграрних підприємств Львівщини.....	118
<i>Шурпенкова Р.К.</i> Аналіз статутного капіталу як основного джерела фінансування підприємств.....	125

Інвестиційна та інноваційна діяльність

<i>Мних О.Б., Захарчин Г.М., Гончаров Є.В.</i> Особливості інноваційно-організаційного розвитку регіональної економіки в умовах поглиблення кризи.....	132
--	-----

<i>Рудь Н.Т.</i> Інноваційний потенціал регіону: нові підходи до оцінки	140
---	-----

Фінанси і банківська справа

<i>Кльоба Л.Г.</i> Конкурентний механізм розвитку банківської діяльності	151
--	-----

Зарубіжний досвід

<i>Гало М., Алмаші Л.В.</i> Регіональна політика розвитку Угорщини та її реалізація в рамках програм Європейського Союзу	160
--	-----

Наукові повідомлення

<i>Мойсеєнко І.П.</i> Інтелектуальна складова економічної безпеки України	169
---	-----

<i>Шірінян Л.В.</i> Специфіка і перспективи формування ринкового попиту на страхування для незаможного населення України	177
--	-----

<i>Іляш О.І., Васильців Т.Г.</i> Напрями удосконалення інституціонального забезпечення розвитку та легалізації ринку праці в системі соціальної безпеки регіонів.....	184
---	-----

<i>Ляшенко О.І., Хомич С.В.</i> Моделювання впливу інтелектуального капіталу на формування та функціонування технологічного укладу.....	192
---	-----

<i>Фарафонова Н.В.</i> Необхідність розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки для потреб аграрного сектору економіки (на прикладі Житомирської області).....	199
--	-----

<i>Дребот О.І.</i> Система державного управління природно-заповідним фондом України та її регіонів.....	205
---	-----

<i>Жук П.В., Соха Ю.І.</i> Регіональні природно-техногенні загрози в системі національної безпеки	210
---	-----

Інформація

<i>Корній В.В.</i> Гірські території: проблеми та перспективи сталого розвитку	217
---	-----

<i>Куліш І.М.</i> Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі Карпатського регіону).....	225
--	-----

Рецензії

<i>Павлов В.І.</i> Фінансовий капітал в діяльності фінансово-промислових груп ...	229
---	-----

Пам'яті вченого

Пам'яті академіка НАН України М. Г. Чумаченка.....	232
--	-----

Автори номера	234
---------------------	-----

Зміст журналу за 2011 рік.....	237
--------------------------------	-----

Специфіка і перспективи формування ринкового попиту на страхування для незаможного населення України

Проведено опитування населення з різним рівнем статку і проаналізовано відповіді на ключові питання анкети для перевірки дії закону ринкового попиту на страхування для малозаможних верств населення. Опитування виявило як позитивні, так і негативні результати. Висунуто і перевірено три гіпотези щодо наявності кореляції між рівнем статку, бажаною страховою премією і бажаним страховим відшкодуванням. Доведено, що для випадку страхування незаможних людей кореляція між бажаною премією і бажаним відшкодуванням є такою, що описується експоненціальним законом. Ключові слова: ринковий попит на страхування, мікрострахування, гіпотеза, ціна, страхова премія, страхове відшкодування, експоненціальний закон.

Відсутність закономірностей і статистичної інформації у страховій галузі, за допомогою чого розраховують вірогідність шкоди і розміри страхових премій, зазвичай ускладнюють визначення ціни страхового договору. Величина останнього суттєво впливає на ринковий попит. Це особливо актуально для нової страхової послуги, що тільки починає зароджуватися на ринку України, а саме для мікрострахування.

Мікрострахування має справу з захистом майнових інтересів осіб з низькими доходами в обмін на низькі страхові премії за умов невеликих страхових сум, спрощеної системи страхування, високої частки страхових відшкодувань і невисокого прибутку страховика [1].

Сьогодні умовний поділ страхового сектору України за рівнем сплати страхових премій є таким, що виявляє не охопленим цінове поле у межах до 80-90 грн. за договір страхування, що відповідає області страхування незаможних верств населення. Питання формування ринкового попиту на страхування для незаможного населення є новим для України, тому одиничні дослідження авторів не дають можливості отримати обґрунтовані висновки щодо поведінки незаможної людини, яка хотіла б скористатися страховим захистом [2]. Саме тому актуальними є проведення і аналіз результатів опитування незаможного населення України щодо можливостей впровадження мікрострахування.

Метою статті є виявлення специфіки формування ринкового попиту на страхування населення України, перевірка дії закону ринкового попиту на страхування для малозаможних верств населення і надання практичних рекомендацій щодо впровадження мікрострахування.

Автор статті розробив типову анкету, яка включає 28 питань, що висвітлюють ставлення населення до страхування і досвід спілкування людей зі страховими компаніями за різні роки. Анкетування було проведено у 2011 р. у Черкаській області й охопило близько 3000 осіб усіх рівнів статку віком від 18 до 70 років і різних соціальних статусів: вчителі, лікарі, науковці (вчені), підприємці, службовці, робочі, пенсіонери, наймані працівники. Загальні результати засвідчили, що:

- 70% не мають конкретних знань про страхування;
- 27% не назвали жодної страхової компанії України;
- 50% не мають можливості заощаджувати гроші на випадок ускладнень у житті;
- 65% не хочуть страхуватися взагалі;
- 25% має досвід страхування за останні п'ять років;
- 30% втрачали когось з членів сім'ї за останні п'ять років;

- 68% не довіряють вітчизняним страховикам;
- 36% готові обрати західного страховика замість вітчизняної компанії;
- 52% хотіли б страхуватися у державній страховій компанії;
- 37% довіряють вітчизняним страховим компаніям лише на певний термін (28% на короткий строк, 9% на довгий строк);
- 29% не вірять, що можна отримати страхову суму (страхове відшкодування) за страховкою;
- 66% вважають, що вирішальним при виборі страхової компанії є репутація страховика.

Отже, результати показують, що рівень страхової культури населення є досить низьким. Ризик втрати клієнтів вітчизняними страховиками в зв'язку з уподобаннями населення України щодо іноземних страховиків є досить великим. Відповіді респондентів дають змогу припустити потенційну можливість суттєвих змін на ринку страхових послуг України – створення державних страхових компаній, що матимуть найбільший рівень довіри населення.

Опитування неможливого населення України. Незаможними громадянами в нашому дослідженні ми вважали людей віком від 18 до 65 років, що мають рівень доходу в межах двох мінімальних заробітних плат в Україні: від 800 грн. до 2000 грн. [3]. Ми виділили для статистичного аналізу анкети людей, які взагалі не мають можливості заощаджувати кошти на випадок ускладнень, та тих, хто має можливість заощаджувати не більше 300 грн. в місяць. Далі ми виокремили тих, для яких втрата особистого доходу була критичною для бюджету родини, адже неможна родина має лімітовані джерела доходу. Із статистичного аналізу також було виокремлено такі категорії громадян, для яких ми мали невелику статистику, та такі, що охоплені державним соціальним захистом або не мають особистого доходу: студенти, домогосподарки, інваліди, безробітні та тимчасово не працюючі (вагітні, у декретній відпустці тощо). Відповідне опитування охопило 520 неможливіх осіб трьох соціальних статусів: службовці – 174, робітники – 238, пенсіонери – 108.

В останній роботі автор запропонував визначати розмір мікрострахової премії, виходячи з умов мінімального страхового внеску потенційного клієнта за двома критеріями [4]. За першим критерієм страхова премія дорівнює біля 50 грн. за рік за один договір (за місяць – біля 5 грн.). За другим критерієм страхова премія визначається як певний відсоток страхової суми договору страхування, що визначають страхувальник і страховик разом. Розглянемо названі можливості щодо розмірів страхового внеску і страхового відшкодування: висунемо і перевіримо три гіпотези.

Гіпотеза 1. Під час дослідження ми намагалися перевірити гіпотезу щодо прямо пропорційної залежності між бажанням платити за страховку певну суму і розміром доходу неможливої людини. Ми запропонували в анкетах різні вартості страховок від 10 грн. до 2000 грн. за рік. Статистичний аналіз результатів показав наявність розподілу обсягів ринкового попиту (табл. 1) за розмірами місячного доходу неможливої людини. Так, наприклад, для бажаної страхової премії розміром 10-30 грн. розподіл має максимум 45,7%, що відповідає категорії людей з місячним доходом від 800 до 1000 грн. Для ціни страхового договору 30-50 грн. максимум знову спостерігається для людей з таким самим місячним доходом. Далі спостерігаємо зміщення точки максимуму в бік категорії людей з більшим розміром місячного доходу. Так, при бажанні отримати одну страховку вартістю 50-70 грн. максимум відповідає двом категоріям неможливіх: з місячним доходом 1000-1200 грн. і з доходом 1400-1600 грн. Ціна страховки 70-90 грн. максимально задовольняє населення з доходом 1600-1800 грн., а страховка за ціною 90-110 грн. – неможливіх з доходом 1800-2000 грн. Отже, бачимо майже прямо пропорційну залежність між ба-

жанням платити за страховку і розміром доходу незаможної людини: чим більшим є дохід, тим з вищою ціною страховки погоджуються потенційні страхувальники.

Перейдемо до розгляду потенційного охоплення населення мікрострахуванням. Кожна незаможна людина намагатиметься скоротити витрати за страхування, а отже, платити якомога меншу страхову премію. Тому, якщо встановити верхню межу ціни за страховий договір (наприклад, 50 грн.), то це означає, що така ціна задовольнить тих, хто погодився платити і 60 грн., і 70 грн., і 90 грн., і 100 грн. і більше. Це означає, що для підрахунку кількості бажаючих купити страховку за умов фіксованої вартості однієї страховки необхідно додати всі попередні відсотки у рядку для кожного доходу табл. 1, які більші за обрану фіксовану вартість страхування (табл. 2 – результат додавання за строками табл. 1).

Надалі будемо вважати річну ціну за договір мікрострахування такою, що задовольняє потребу в страхуванні, якщо вона охоплює понад 50% опитаних за кожною групою з певним доходом. Аналіз показує, що страхова премія 90 грн. (табл. 2) не задовольняє незаможних з мінімальною заробітною платою 800-1000 грн. (27,6% бажаючих) і таких, що мають дохід 1000-1200 грн. (40,0% бажаючих) і 1400-1600 грн. (42,2% бажаючих) і т. д. Страхова премія 70 грн. (табл. 2) не задовольняє незаможних з мінімальною заробітною платою 800-1000 грн.

Таблиця 1

Результат відповідей незаможних на запитання: «Яку суму грошей Вам не шкода було б сплачувати за страховку за один рік?» (відсоток від загальної кількості опитаних з певною заробітною платою)*

Місячний дохід особи (гривень)	Вартість однієї страховки (грн.)						
	Мікрострахування				Традиційне страхування		
	10-30	30-50	50-70	70-90	90-110	110-150	150-2000
800-1000	45,7%	18,1%	5,8%	2,9%	18,8%	1,5%	7,2%
1001-1200	26,2%	15,4%	15,4%	3,1%	13,9%	10,8%	15,4%
1201-1400	23,8%	9,5%	4,8%	2,4%	2,1%	23,8%	14,3%
1401-1600	29,2%	10,6%	15,0%	2,7%	15,0%	13,3%	14,1%
1601-1800	22,0%	17,1%	7,3%	9,8%	14,6%	14,6%	14,6%
1801-2000	25,0%	10,0%	5,8%	2,5%	30,0%	11,7%	15,0%

* Розрахунок автора за результатами проведеного опитування.

Таблиця 2

Потенційне охоплення мікрострахуванням незаможного населення за різних цін за один договір страхування (відсоток від загальної кількості опитаних з певною заробітною платою)*

Місячний дохід особи (гривень)	Гранична вартість однієї мікростраховки (грн.)				
	10	30	50	70	90
800-1000	100%	54,4%	36,2%	30,5%	27,6%
1001-1200	100%	73,9%	58,5%	43,1%	40,0%
1201-1400	100%	76,2%	66,7%	62,0%	59,5%
1401-1600	100%	70,8%	60,2%	45,1%	42,2%
1601-1800	100%	78,1%	61,0%	53,7%	43,9%
1801-2000	100%	75,0%	65,0%	59,2%	56,7%

* Розрахунок автора за результатами проведеного опитування.

(30,5% бажаючих) і т. д. Страховий платіж 50 грн. задовольнить більшу частку опитаного незаможного населення, однак не задовольнятиме бажання страхуватися незаможних з мінімальної заробітною платою 800-1000 грн. (36,2% бажаючих). Страховка за ціною 30 грн. задовольнить більшість у такій залежності:

- 54,4% опитаних із щомісячним доходом в інтервалі 800-1000 грн.;
- 73,9% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1000-1200 грн.;
- 76,2% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1200-1400 грн.;
- 70,8% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1400-1600 грн.;
- 78,1% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1600-1800 грн.;
- 75,0% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1800-2000 грн.

Таким чином, ми отримали перший важливий результат нашого дослідження: страховка за ціною 30 грн. задовольнить потребу в страхуванні більшості незаможного населення України.

Гіпотеза 2. Розглянемо детальніше ставлення людей до розміру страхової суми і страхового відшкодування. Ми намагалися перевірити гіпотезу щодо прямого зв'язку між бажанням отримати певний розмір відшкодування і розміром доходу незаможної людини. Для цього ми запропонували незаможним обрати різні розміри відшкодувань (страхової суми) за один договір страхування (табл. 3). Бачимо, що існує розподіл кількості бажаючих отримати страхове відшкодування, що залежить від розміру доходу. Так, наприклад, для бажаного відшкодування розміром до 1000 грн. розподіл має максимум (35,9% опитаних з доходом 800-1000 грн.), що відповідає категорії людей з місячним доходом від 800 до 1000 грн. Для страхової суми 1000-2000 грн. спостерігаємо зміщення точки максимуму розподілу в бік категорії людей з більшим місячним доходом – 1000-1200 грн. Відшкодування 2000-3000 грн. максимально задовольняє населення з заробітною платою 1200-1600 грн. і т. д. Таким чином, знову бачимо пряму залежність між бажанням платити за страховку і розміром доходу незаможної людини: чим більшим є дохід людини, тим більшим є розмір бажаного відшкодування.

Наступне питання стосується масштабу охоплення населення запропонованим мікрострахуванням (табл. 4 – результат додавання за строками табл. 3). Аналіз, подібний до попереднього показує, що розмір відшкодування 1000 грн. не задовольняє незаможних, а страхове відшкодування 2000 грн. задовольняє тільки незаможних з мінімальної заробітною платою 800-1000 грн. (62,6% бажаючих). Страхове відшкодування 3000 грн. задовольнить більшу частку опитаного незаможного населення, а відшкодування у 10000 грн. таким чином:

Таблиця 3

Результат відповідей незаможних на запитання: «Яку суму в разі настання страхового випадку Ви хотіли б отримати відповідно до Вашої сплати?» (відсоток від кількості опитаних з певною заробітною платою)*

Місячний дохід особи (грн.)	Бажане страхове відшкодування за рік, тис. грн.									
	0-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-10	10-20	20-30	>30	інше
800-1000	35,9%	26,7	7,6	4,6	3,8	4,6	3,1%	5,3%	6,1%	2,3%
1001-1200	13,6%	31,8%	15,2%	6,1%	9,1%	10,6%	3,0%	6,1%	3,0%	1,5%
1201-1400	17,5%	15,0%	25,0%	5,0%	7,5%	7,5%	5,0%	10,0%	5,0%	2,5%
1401-1600	14,0%	29,9%	15,9%	4,7%	10,3%	4,7%	2,8%	7,5%	4,7%	5,6%
1601-1800	12,2%	31,7%	12,2%	4,9%	7,3%	9,7%	7,3%	7,3%	7,3%	-
1801-2000	20,5%	21,3%	13,1%	4,1%	9,0%	9,8%	4,9%	9,0%	6,6%	1,6%

* Розрахунок автора за результатами проведеного опитування.

Таблиця 4

Охоплення мікрострахуванням різних категорій незаможного населення країни за різних значень величини премії за один договір страхування (відсоток від загальної кількості опитаних з певною)*

Місячний до- хід особи (грн.)	Верхня межа страхового відшкодування за рік, тис. грн.								
	1	2	3	4	5	10	20	30	>30
800-1000	35,9%	62,6%	70,2%	74,8%	78,6%	83,2%	86,3%	91,6%	97,7%
1001-1200	13,6%	45,5%	60,6%	66,7%	75,8%	86,4%	89,4%	95,5%	98,5%
1201-1400	17,5%	32,5%	57,5%	62,5%	70,0%	77,5%	82,5%	92,5%	97,5%
1401-1600	14,0%	43,9%	59,8%	64,5%	74,8%	79,4%	82,3%	89,7%	97,0%
1601-1800	12,2%	43,9%	56,1%	61,0%	68,3%	78,1%	85,4%	92,7%	100%
1801-2000	20,5%	41,8%	54,9%	59,0%	68,0%	77,9%	82,8%	91,8%	98,4%

* Розрахунок автора за результатами проведеного опитування.

- 83,2% опитаних із щомісячним доходом в інтервалі 800-1000 грн.;
- 86,4% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1000-1200 грн.;
- 77,5% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1200-1400 грн.;
- 79,4% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1400-1600 грн.;
- 78,1% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1600-1800 грн.;
- 77,9% опитаних, що мають щомісячний дохід в інтервалі 1800-2000 грн.

Таким чином, ми отримуємо другий важливий результат проведеного опитування: розмір верхньої межі страхового відшкодування 10000 грн. у мікрострахуванні є достатнім, а починаючи з 3000 грн., страхове відшкодування стає актуальним для незаможних верств населення України.

Гіпотеза 3. На практиці вітчизняні страхові компанії визначають ціну страхування шляхом визначення тарифу, що являє собою ціну страховки і дорівнює частці страхової суми за договором. Саме тому ми намагалися перевірити *гіпотезу щодо існування кореляції між величиною бажаної страхової премії незаможної людини і величиною бажаного страхового відшкодування*. Відповіді дали змогу знайти страховий тариф T для кожного респондента як відношення значень бажаної для нього премії (страхового внеску) до бажаного для нього відшкодування (страхової суми договору).

Ми визначили обсяг ринкового попиту Q від ціни P на страхову послугу для 450 опитаних. Одна людина відповідала на запитання щодо одного договору, тому кількість опитаних еквівалентна кількості договорів. В результаті було отримано середнє значення тарифу, що назвали незаможні респонденти, біля $T_{cp}=3,8\%$. Майже всі бажані для незаможного населення тарифи перебували в межах від 0 до 5 відсотків від середнього значення, що відповідає тарифам T в інтервалі від 0 до 19%.

По-перше, в цілому спостерігався негативний нахил кривої ринкового попиту за ціною відповідно до закону ринкового попиту. Це показують дані табл. 1. Додавши значення по кожному стовпчику, отримуємо величину ринкового попиту (у відсотках) на мікрострахування для незаможних людей в залежності від ціни страховки. Для цін в інтервалі значень 0 до 90 грн. буде спадна залежність обсягів ринкового попиту від ціни, далі для ціни 90-110 грн. вона зростатиме, а потім знову стане спадною. Це означає, що в околі ціни 100 грн. маємо порушення традиційного закону попиту, яке полягає у збільшенні попиту при збільшенні ціни на страховку. Це може бути пов'язане з тим, що названа ціна перебуває на межі з традиційним страхуванням, а також із підсвідомою схильністю людей округляти значення до десятків, сотень тощо.

По-друге, аналіз чітко показав існування функціональної залежності між бажаним тарифом і кількістю опитаних:

$$Q(T_i) = N_0 \exp(-T_i / T_{cp}), \quad (1)$$

де $Q(T_i)$ – кількість опитаних, що назвали тариф T_i ;

$N_0 = 450$ – загальна кількість опитаних незможних людей.

Вираз (1) є отриманим емпірично законом ринкового попиту на страхування від ціни послуги.

Позначимо відношення бажаного тарифу T_i на середнє значення тарифу як відносну ціну страховки: $P_i = T_i / T_{cp}$, де $P_i \in [0, 5]$. Тоді дискретна функція (1) перепишеться:

$$Q(P_i) = N_0 \exp(-P_i). \quad (2)$$

Якщо поділити $Q(P_i)$ на N_0 , то отримаємо імовірність $p_i = \exp(-P_i)$ обрання на ринку тарифу T_i (де імовірність – p , а ціна – P).

Для великої статистики можна перейти від дискретного значення p_i до неперервної величини імовірності $p = \exp(-P)$. Відповідний функціональний вираз для кількості $Q(P)$ бажаних тарифу T , буде визначатися добутком загальної кількості опитаних на імовірність погодитися на такий тариф (рис. 1):

$$Q = N_0 p = N_0 \exp(-P). \quad (3)$$

Таким чином, ми отримаємо третій важливий результат роботи: існує кореляція між бажаною премією і відшкодуванням, що підкоряється експоненціальному закону (1-3).

У роботі проведено аналіз відповідей на ключові питання розробленої автором анкети, яка дала змогу провести опитування населення України з різним рівнем статку і різних соціальних статусів. Вперше за допомогою анкетування і статистичного аналізу визначено ступінь доступу до страхування різних верств населення. Опитування виявило як позитивні, так і негативні результати. У переважній більшості населення відсутні конкретні знання про страхування, що свідчить про досить низький рівень страхової культури населення. Аналіз показав також відсутність прагнення страхуватися через недовіру до вітчизняних страховиків і низький рівень страхових гарантій. З іншого боку, більшість опи-

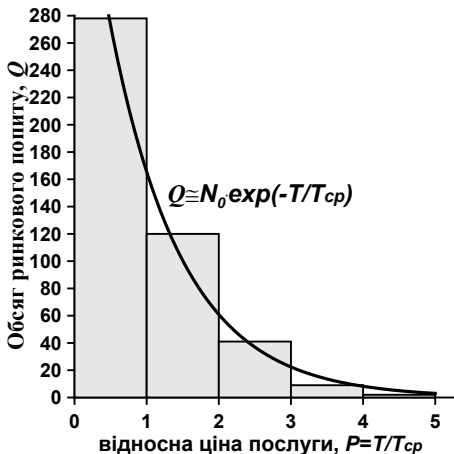

Рис. 1 (а) – гістограма розподілу кількості опитаних за розміром обраних тарифів, поділених на величину середнього тарифу $T_{cp} = 3,8\%$, і функціональна залежність $Q(T) = 450 \exp(-T/T_{cp})$ кількості опитаних, що бажають певний тариф T

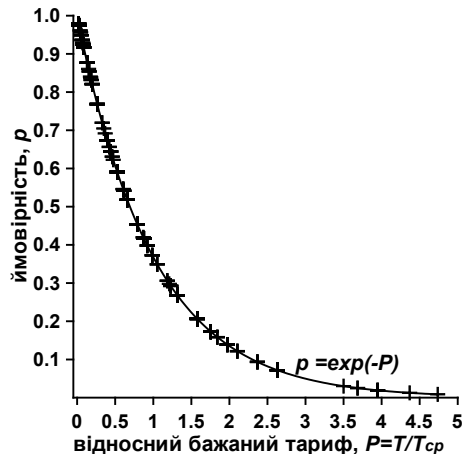

Рис. 1 (б) – імовірність незможних опитаних обрання певного тарифу: символом «+» позначено результати опитування $p_i = \exp(-P_i)$, суцільна лінія є функцією $p = \exp(-P)$

таного населення виявило бажання страхуватися в державній страховій компанії, що може стати підґрунтям до відповідної пропозиції збоку органів влади та управління. Ризик заміщення вітчизняних страхових іноземними компаніями є великим внаслідок уподобань населення України.

Автор вперше висунув і перевінив три гіпотези щодо наявності кореляції між рівнем статку, бажаною страховою премією і бажаним страховим відшкодуванням. Доведено, що страховка за ціною 30 грн. задовольнить потребу в страхуванні більшості незаможного населення України. Отримано, що починаючи з 3000 грн., страхове відшкодування стає актуальним для незаможних верств населення України, а розмір верхньої межі страхового відшкодування 10000 грн. у страхуванні незаможних верств населення є достатнім. Науково доведено, що для випадку страхування незаможних людей кореляція між бажаною премією і бажаним відшкодуванням є такою, що підкоряється експоненціальному закону ринкового попиту.

Список використаних джерел

1. Шірінян Л. В. Мікрострахування – новий напрям розвитку страхової діяльності в Україні. / Л. В. Шірінян // Регіональна економіка. – 2010. – №2. – С. 141–150.
2. Matul M. Market for Microinsurance in Ukraine: Low-Income Households Needs and Market Development Projections / M. Matul, E. Durmanova, V. Tounitsky // Microinsurance Centre for Central and Eastern Europe and the New Independent States. – Warsaw: Poland. – 2006. – P. 1-75.
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2011 рік». Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/uk/legislation/laws/1435.html>.
4. Шірінян Л. В. Фінансове забезпечення мікрострахування в Україні / Л. В. Шірінян // Фінанси України. 2011 (схвалено до друку).

Шірінян Л. В. Специфіка і перспективи формування ринкового попиту на страхування для малоимущего населення України.

Проведен опрос населения с разным уровнем благосостояния и проанализированы ответы на ключевые вопросы анкеты для проверки действия закона рыночного спроса на страхование для малоимущих слоев населения. Опрос выявил как позитивные, так и негативные результаты. Выдвинуты и проверены три гипотезы относительно наличия корреляции между уровнем благосостояния, желаемой страховой премией и желаемым страховым возмещением. Доказано, что для случая страхования малоимущих людей корреляция между желаемой премией и желаемым возмещением описывается экспоненциальным законом. Ключевые слова: рыночный спрос на страхование, микрострахование, гипотеза, цена, страховая премия, страховое возмещение, экспоненциальный закон.

Shirinyan L. V. Specifics and Perspectives of the Insurance Market Demand Formation for Low-Income Population of Ukraine.

Public opinion survey among the population with different level of welfare is conducted and the answers to key questions of the questionnaire are analyzed in order to check the operation of the market demand for insurance for the low-income population. Survey found out both positive and negative results. Three hypotheses about existence of correlation between the level of welfare, desired insurance premium and desired insurance compensation are suggested and tested. The fact that in the case of insurance of low-income population the correlation between the desired insurance premium and the desired insurance compensation conforms to the exponential law is proven.

Keywords: market demand for insurance, microinsurance, hypothesis, price, insurance premium, insurance compensation, exponential law.

Надійшло 10.00.2011 р.